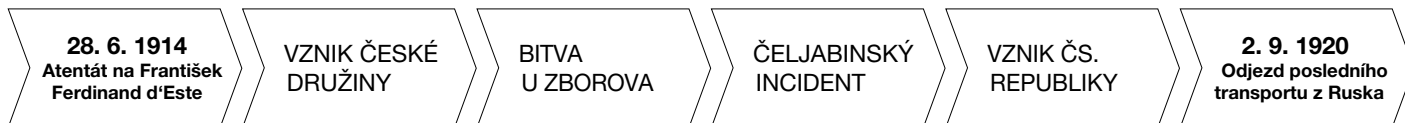

Československé legie v Rusku

1 Doplňte do časové osy vhodné události v chronologické posloupnosti:

2 Doplňte do textu vhodné výrazy:

V Rusku se nacházela početná skupina **českých** a **slovenských** usedlíků, kteří představovali základ pro vznik prvního zahraničního odboje na ruském území; na rozdíl od **Francie** či **Itálie**, kde se českoslovenští vystěhovalci neusazovali v tak hojném počtu.

Myšlenka směřující k vytvoření československé vojenské jednotky na území Ruska přišla hned po vypuknutí války. V létě 1914 vznikla tzv. **Česká družina**, jejíž členové byli označováni jako tzv. „**starodružiníci**“. Česká družina oficiálně spadala pod ruskou armádu, ale Čechoslováci se od Rusů odlišovali tím, že na čapce nosili **červenobílou stužku**.

Jednotka stále sílila, přijímala další a další vojáky z řad českých a slovenských zajatců, kteří zpočátku bojovali za Rakousko-Uhersko a během bojů padli do ruského zajetí. Novým členům České družiny se tak brzy začalo říkat „**novodružiníci**“.

Po slavné bitvě u **Zborova** pokračoval masivní nábor dobrovolníků z řad zajatců a dezertérů. Po **VŘSR** v listopadu 1917 vypukla v Ruku občanská válka, Čechoslováci deklarovali neutralitu. V květnu 1918 chtěli využít bolševici tzv. **Čeljabinského incidentu** odzbrojení čs. vojáků, čímž vypuklo nepřátelství. Legionářské jednotky obsadily **Transsibiřskou magistrálu** a odcestovaly vlaky do Vladivostoku, ze kterého v letech 1919 a 1920 odpluly domů.

Učitelé využijí video **Československé legie 1914–1920**, čas 7:05–13:12

3 Prohlédněte si obrázky a vypracujte úkoly:

Popište prostředí, ve kterém žili a bojovali ruští legionáři.

Českoslovenští legionáři v Rusku žili a bojovali na rozsáhlém území. V zimě zde byly velmi nízké teploty, vysoké závěje sněhu a špatně udržované cesty znemožňovaly rychlejší přesun.

Napište výhody a nevýhody podmínek, ve kterých byli nuceni bojovat legionáři v Rusku, Itálii a Francii.

Každé ze zmíněných prostředí přinášelo nějaká úskalí. V Rusku byla problémem především zima a rozlehlost území a z toho plynoucí dlouhé cestování. Ve Francii bylo mírnější počasí, ale pozíční válka si též vybírala svou daň. Italskou frontu sužoval především boj ve vysokohorských podmínkách.

Popište činnost členů České družiny na ruském území.

Členové České družiny byli zpočátku využíváni především pro výzvědnou činnost. Díky znalosti německého jazyka se Češi a Slováci dokázali lehce vmístit mezi rakousko-uherské vojáky a získat potřebné informace.

4 Přečtěte si text a popište výsledek bitvy u Zborova:

„Zborovem zahájili jsme svou vojenskou akci, která nás postavila na roveň národům bojujícím. V době, kdy celý svět byl v poli, nemohli jsme se omezit na deklamace. A také vliv naší armády na politiku doma byl veliký a jistě rozhodující. Vděčná paměť bratřím zborovským, padlým i živoucím!“

Mohla mít bitva u Zborova vliv na jakékoli další události? Pokud myslíte, že ano – na které a jak?

Českoslovenští legionáři zásadně ovlivnili průběh bitvy u Zborova (2. července 1917). Tři pluky se dokázaly dostat až 4 km za nepřátelskou linii a zajmout velké množství nepřátel. Jejich vítězství mělo vliv na veřejné mínění v Rusku, ale i doma. Právě vítězství v bitvě u Zborova zásadně přispělo k získání mezinárodního uznání a tím i podpory směřující ke vzniku samostatného Československa.

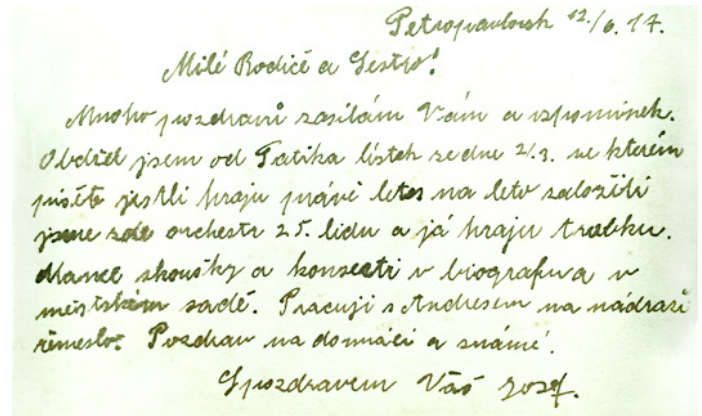
Učitelé využijí video Československé legie v Rusku 1914–1920, čas 7:18–8:35

5 Přečtěte si text a zodpovězte otázky:

„Milí Rodiče a Sestro!

Mnoho pozdravů zasílám Vám a vzpomínek. Obdržel jsem od Tatínka lístek ze dne 2./3. na kterém píšete jestli hraju právě letos na léto založili jsme zde orchestr 25. lidu a já hraju na trubku. Máme zkoušky a koncerty v biografu a městském sadě. Pracuji s Andrešem na nadraží řemeslo. Pozdrav na domácí a známé.

S pozdravem Váš Josef.“

kdo by mohl být autorem textu? Dá se o autorovi něco vyčíst z textu samotného?

Autor textu mohl být československý voják (legionář), který dezertoval nebo se vzdal. Voják se v dopisu zmiňuje především o pobytu v zajateckém táboře.

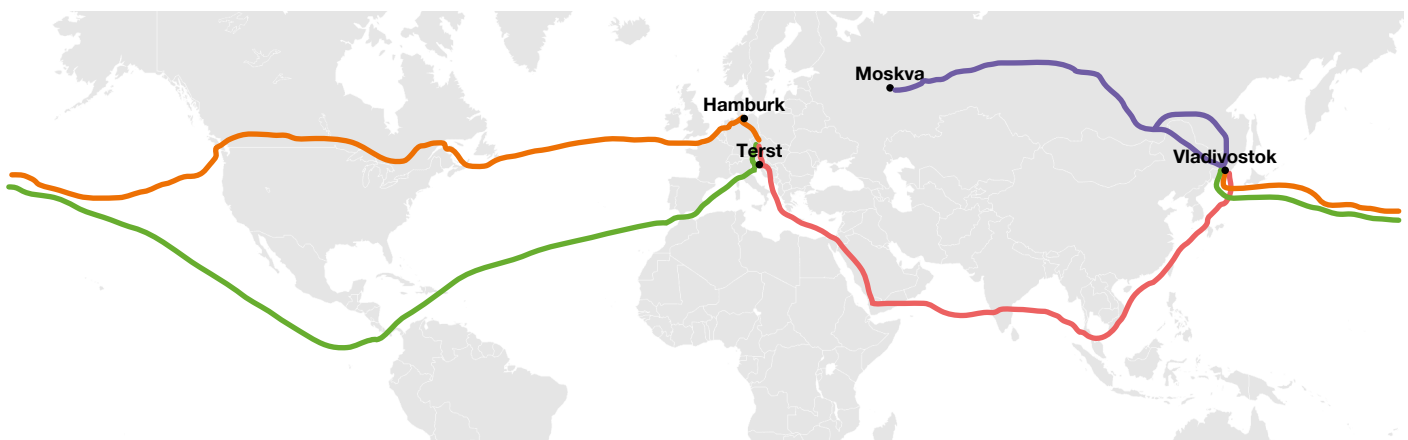
Jaké prostředí text popisuje? Co se o pobytu vojáka dozvídáme?

Dozvídáme se o životě v zajetí. Voják Josef píše, že sestavil orchestr s ostatními zajatci (jistě ve volném čase), dále že musí pracovat na dráze.

Jaký osud mohl potkat zajatce Josefa po roce 1917?

Díky vítězství v bitvě u Zborova (2. července 1917) začal masivní nábor do čs. legií. Dobrovolníci se hledali právě v zajateckých táborech. Josef pravděpodobně vstoupil do československé armády jako legionář.

6 Na mapě vyznačte města a směry evakuace československých legionářů z Ruska:

Moskva (hl. město Ruska), Vladivostok (Rusko), Terst (Itálie), Hamburk (Německo)

Transsibiřská magistrála

Indický oceán > Suezský průplav > Terst

Tichý oceán > Panamský průplav > Atlantický oceán > Hamburk > Terst

Tichý oceán > Kanada > Atlantický oceán > Hamburk

Výstroj československých legií

1 U každé z následujících vět určete, jestli se jedná o PRAVDU / LEŽ. Své tvrzení vždy zdůvodněte:

Čs. legionáři na všech frontách používali výstroj a výzbroj místních armád.

PRAVDA / LEŽ

Čs. legionáři na všech frontách používali označení ČS vyšité na náramenících.

PRAVDA / LEŽ

Po vypuknutí občanské války v Rusku byly uniformy čs. legionářů vyráběny na zakázku u nejlepších krejčí v Nitře.

PRAVDA / LEŽ

Nejpoužívanějším symbolem čs. legionářů byla černo-žlutá stužka.

PRAVDA / LEŽ

Pelerína je označení pro kabátek / plášť, který měl chránit čs. legionáře v Itálii proti nepřízní počasí.

PRAVDA / LEŽ

Typickou součástí výstroje cizinecké legie byly červené kalhoty a klobouček označovaný jako képi.

PRAVDA / LEŽ

Příslušníci roty Nazdar měli pokrývku hlavy ozdobenou výšivkou ve tvaru dvouhlavé orlice.

PRAVDA / LEŽ

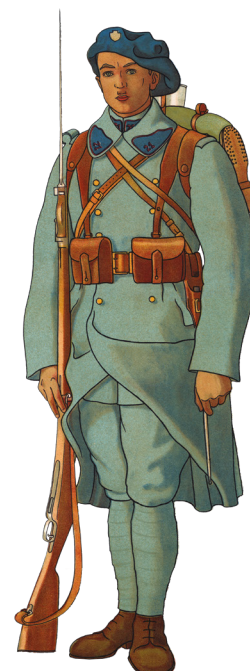
2 Přiřaďte k jednotlivým obrázkům správná označení:

ČS. LEGIE V RUSKU

ČS. LEGIE V ITÁLII

ČS. LEGIE VE FRANCII

3 **Nejpoužívanější zbraní 1. světové války byly pušky s opakovacím uzávěrem. Jaké důvody vedly jednotlivé armády k používání této zbraně?**

VÝHODY:

Snadná, rychlá a levná výroba, nenáročná údržba, rychlý a efektivní trénink amatérských střelců.

NEVÝHODY:

Nízká kadence střelby.

4 **Zamyslete se nad vlastnostmi, které musela splňovat výstroj a výzbroj na jednotlivých frontách:**

Čs. legie v Rusku:

Ochrana před mrazem, vysoká odolnost materiálu, barevné přizpůsobení okolní krajině (popř. doplnění o národní barvy).

Čs. legie ve Francii:

Ochrana před vlhkem, vysoká odolnost materiálu, barevné přizpůsobení okolní krajině (popř. doplnění o národní barvy).

Čs. legie v Itálii:

Ochrana před mrazem a větrem, vysoká odolnost materiálu, barevné přizpůsobení okolní krajině (popř. doplnění o národní barvy).

Písemnosti čs. legionářů

1 Odpovězte na otázky:

Jaké důvody vedly legionáře ke psaní deníků?

Válečné útrapy byly náročné na fyzické i psychické zdraví vojáků, a proto se řada legionářů vyrovnávala s realitou tím, že sepisovala paměti. Někdy šlo pouze o koníček, zejména na Sibiři také o krácení dlouhé chvíle apod.

Proč se tolik legionářů věnovalo kresbě a jiným koníčkům?

Snaha odreagovat se od každodenního stresu, strachu ze smrti, touha zanechat po sobě nějaký odkaz, připomínku vlastní existence, zejména na Sibiři šlo také o krácení dlouhé chvíle.

Proč všechny bojující strany pečovaly o co nejpravidelnější přísun pošty k vojákům na frontu?

Pravidelný přísun korespondence byl zásadní pro udržení dobrého stavu morálky.

Jaký smysl měla v čase války cenzura? Byla uplatňována jen na dopisy směřující z fronty domů?

Cenzura měla kontrolovat, aby někdo nevyzradil informace ohrožující průběh bojů. Nebezpečné byly informace o postavení a počtu jednotek, stavu morálky apod. Cenzura byla uplatňována na veškerou korespondenci proudící oběma směry.

2

V jaké situaci se nacházeli ruští legionáři na Nový rok 1920? Jaká byla situace doma?

V roce 1920 se ruští legionáři stále ještě nacházeli na frontě, kde bojovali s Rudou armádou. V ČSR se dokončovala ústava, dokončovalo zabezpečení problematických hraničních oblastí (hl. Těšínsko).

Jaké emoce ve vás obrázky probouzí? Proč?

Oba obrázky působí vesele, vtipně. Čtyřlístek poukazuje na potřebu štěstí, spokojený voják s československými barvami hýří úsměvy, prasátko je hezky vykrmené, a proto vojáci asi netrpí hladu apod.

Nacházejí se na obrázcích nějaké odkazy na legionáře a jejich činnost v Rusku?

Realita ale byla od obrázků odlišná, a proto je smysl pohlednic sporný. Může se jednat také o výsměch složité situaci, ve které se legionáři ocitli. O výsměch tomu, že ani v roce 1920 nemohou být doma, i když udatně bojují v Rusku.

3 Zamyslete se nad popsanými situacemi, své závěry prezentujte v rámci debaty:

- A Od vypuknutí války se staráte o hospodářství, jediný syn odešel do války pod praporem rakousko-uherské armády. Již několikrát rok se musíte plně podřizovat podmínkám válečného hospodářství, okolo zuří hlad, každodenní nedostatek. Víte o intenzivní cenzuře řízené státem, a proto řešíte otázku. Co mohu synovi napsat na frontu?

Synovi mohu napsat téměř cokoliv, ale z důvodů válečné cenzury bude hrozit, že dopis nesplní předepsaná kritéria, popř. způsobí rodině problémy. Pokud synovi napíše o domácích obtížích, tak mu jen přitížím. Proto je lepší psát o příjemnějších věcech. V některých případech však může negativní psaní způsobit snahu o zaslání balíčků s jídlem určeným pro rodinné příslušníky.

- B Stejná situace. Váš syn ale padl do zajetí, a později se přidal k československým legionářům. Můžete mu napsat dopis? Pokud ano, tak co v něm můžete napsat? Co se stane, když se vláda dozví o synově zběhnutí, popř. když ho dokonce zajme?

Pokus o zaslání dopisu je samozřejmě možný, ale pravděpodobnost doručení nebyla vysoká. Zároveň je otázkou, jestli rodina vůbec věděla, že se jejich syn přidal k československým legiím. Pokud se vláda o synově zběhnutí dozvěděla, tak to mohlo mít negativní důsledky pro zbytek rodiny.

- C Jste synem výše popisovaných rodičů, který již druhým rokem bojuje v řadách rakousko-uherské armády. Víte o všudypřítomné cenzuře, o čem tedy můžete napsat své rodině, aby byl dopis doručen?

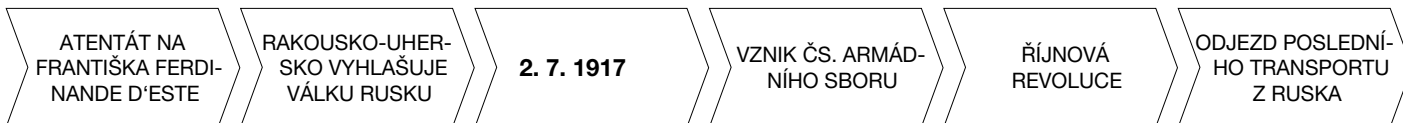
Můžete vzpomínat na společné zážitky, ujistit rodinu, že máte dost jídla, že jste zdrav. O vojenské situaci, stavu jednotky apod. se psát nesmí, protože by se těchto informací mohl zmocnit nepřítel.

- D Syn si o rok později pokládá otázku. Když se po zajetí přidal k československým legiím, tak se v očích rakousko-uherské armády stal zrádcem, jak může dát domů vědět, že je v pořádku? Neuškodí tím své rodině?

Komunikace s rodinou byla v takovém případě velmi složitá.

Bitva u Zborova (2. 7. 1917)

1 Doplňte do časové osy vhodné události v chronologické posloupnosti:

2 Doplňte do textu vhodné výrazy:

V květnu 1916 se z Československého střeleckého pluku zformovala **Československá střelecká brigáda**, která měla být poprvé jako celek do boje nasazena v létě 1917 u městečka Zborov. Zde mělo dojít ke střetu mezi ruskou a rakousko-uherskou armádou. Ráno **2. července 1917** českoslovenští vojáci zahájili sled útoků v malých skupinách. Boje se zúčastnil 1. střelecký pluk **Mistra Jana Husa**, 2. střelecký pluk **Jiřího z Poděbrad** a I. a II. prapor 3. střeleckého pluku **Jana Žižky z Trocnova**.

Díky dobré znalosti terénu českoslovenští legionáři během útoku pronikli až **4 kilometry** za nepřátelskou linii, zajali velké množství nepřátel a ukořistili mnoho **vojenského** materiálu. Po tomto vítězství byl v červenci 1917 odsouhlasen neomezený nábor dobrovolníků z řad zajatců a dezertérů čs. národnosti, při kterém se přihlásilo více jak **27 000** mužů. Díky tomu mohl v říjnu 1917 vzniknout **Čs. armádní sbor**.

Učitelé využijí video **Československé legie v Rusku 1914–1920**, čas 7:18–8:35

3 Přečtěte si text a zodpovězte otázky:

„Při pronásledování nepřítele pronikl jsem s několika bratry daleko za vesnici Travotluky. V jedné jámě po granátu jsme našli těžce raněného rakouského poručíka, kterého obvazoval voják. Oslovil jsem je, oba byli Češi. „Pan leutnant je těžce raněn,“ řekl mi voják. Smrtelně bledý mladý poručík obrátil ke mně oči plné údivu a ptal se: „Vy jste Češi?“ Odvětil jsem, že je nás celá armáda, na což odpověděl slabým hlasem s námahou: „Myslel jsem si, že nejste Rusové, ale jak to, že jste Češi?“

Kdo by mohl být autorem textu? Jak souvisí text s boji u města Zborov?

Autorem textu byl Josef Mašin st., který se bitvy osobně účastnil. I bez této informace se však dá z textu jasně vyčíst, že autorem byl někdo, kdo měl s bitvou osobní zkušenost. Text popisuje průběh samotných bojů.

Proč proti sobě stáli Češi a Slováci v bitvě u Zborova? Za jaké „strany“ bojovali?

Češi a Slováci nejdříve sloužili pod Rakousko-Uherskem. Někteří vojáci dezertovali a pak se dostali do Čsl. armádního sboru. U Zborova se na bojišti střetla vojska Ruska (tedy i čsl. legionářů) a Rakouska-Uherska. Tak stál bratr proti bratrovi, Čech proti Čechovi.

4 S pomocí textu a fotografií napište jména významných osobností účastnících se bitvy u Zborova:

JAN 1 / 2

RUDOLF 9 / 3 / 7

LUDVÍK 12 / 4 / 8 / 11

RADOLA 13 / 5 / 6 / 10

1 SYROVÝ

2 POZDĚJŠÍ GENERÁL

3 SPISOVATEL

4 POZDĚJŠÍ GENERÁL

5 MINISTERSKÝ PŘEDSEDA

6 POZDĚJŠÍ GENERÁL

7 AUTOR DÍLA OSTROV V BOUŘI

8 MINISTR NÁRODNÍ OBRANY

9 MEDEK

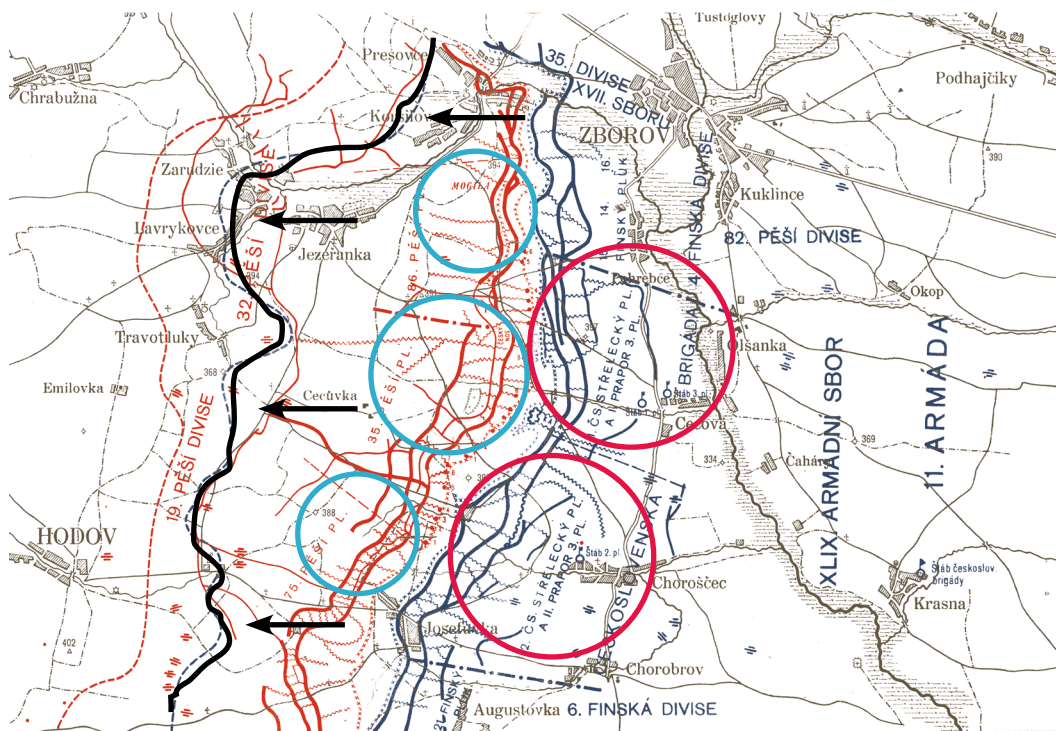
10 RODNÝM JMÉNEM RUDOLF GEIDL

11 SEDMÝ ČESKOSLOVENSKÝ PREZIDENT

12 SVOBODA

13 GAJDA

5 Na mapě vyznačte:

Modře: pozice tří československých pluků

Červeně: pozice R-U jednotek

Černě: legionářský průnik

Učitelé využijí video **Legie 100 skoly**, čas 7:18–8:35

Legionářská literatura

1 Uved'te, jestli daný spisovatel bojoval v československých legiích (ANO / NE):

Jaromír John (<i>Večery na slavníku</i>)	ANO / NE
František Langer (<i>Jízdní hlídka</i>)	ANO / NE
Jaroslav Bednář (<i>Červená země</i>)	ANO / NE
Rudolf Medek (<i>Plukovník Švec</i>)	ANO / NE
Josef Kopta (<i>Třetí rota</i>)	ANO / NE
Jaroslav Hašek (<i>Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války</i>)	ANO / NE

2 U jednotlivých legionářských slangových pojmů doplňte předměty / činnosti, které popisují:

AUSTRIJÁCI:	OZNAČENÍ OBYVATEL R-U MONARCHIE	JAZYK:	ZAJATEC S CENNÝMI INFORMACEMI
PLENNÍ:	ZAJATCI	DĚLAT NOHY:	DĚLAT PROBLÉMY, ŠIKANOVAT, SEŘVAT
POSLAT V ZEMELNÝ KOMITÉT:	POPRAVIT	KAŠEVAR:	KUCHAŘ
SLABOSILNÁ KOMANDA:	JEDNOTKA REKONVALESCENTŮ	BAKLÁŠKA:	ČUTORA
BŘÍZA:	PUŠKA	DÁLNOBOJKA:	DALEKONOSNÉ DĚLO
ŠTĚKAČKA:	KULOMET	GULÁŠKANÓN:	POLNÍ KUCHYNĚ
TĚPLUŠKA:	PŘEPRAVNÍ VAGON PRO MUŽSTVO		

3 Po přečtení níže uvedeného textu vypracujte následující úkoly:

1 „České i slovenské děti,
2 synové národa,
3 omlazeného hrdinnou krví,
4 vy všichni, jimž dopřála nevlídná jinak sudba
5 nosit české i slovenské jméno,
6 vy nehynoucí i věčně žijící
7 haluze oživlého stromu,
8 slyšte mou píseň!
9 I buďte živi
10 na věky svatým ohněm
11 vroucných a hrdinských srdcí,
12 jež bila i chladla
13 pro vás i pro vaše děti
14 v bezměrné lásce i oběti
15 u Zborova!“

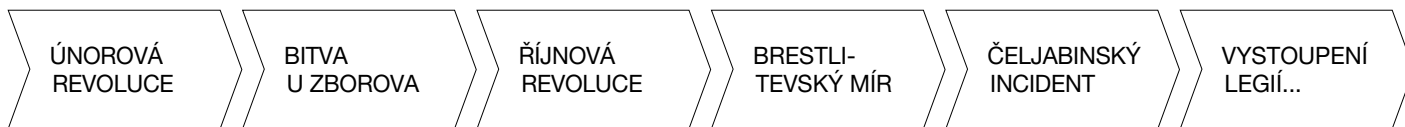
- A Úryvek je doslova protkán patosem, a proto by bylo možné podtrhnout všechny verše.
- B Verše číslo 1 a 5.
- C 6–7: Romantický odkaz na starobylost národa českého i slovenského, které nyní znovu povstanou v síle, kterou symbolizuje znovu oživlý strom.
- 9–13: Projev vroucného přání slibné budoucnosti, která byla vykoupena krví vlastenců (československých legionářů).

- D V případě výše citovaného textu by bylo ideální spojení „svatý oheň“ interpretovat jako „spravedlivou válku“. Oheň spaluje, ničí, boří, ale také je symbolem života a očistění (sluneční svit je nutný pro život, vypálení zanícené rány může sloužit k jejímu zacelení a vyčištění), a proto se ve válečném ohni může ztratit množství životů, ale také budovat budoucnost pro utlačované národy (Češi a Slováci). Ve smyslu dané básně může být oheň svatý. V případě starodávných civilizací existovala božstva ohně (války apod.), která byla běžně uctívána. V křesťanské víře může i oheň očisťovat, a proto může být vnímán tímto způsobem.

Čs. legie v období ruských revolucí

1 Doplňte do časové osy události v chronologické posloupnosti:

2 Doplňte do textu vhodné výrazy:

Čeští a slovenští vojáci byli Rusy po Únorové revoluci považováni za cizorodý živel. Navíc českoslovenští legionáři ztratili podporu cara **Mikuláše II.**, který byl nucen abdikovat. Poté přišlo známé vítězství československých jednotek v bitvě **u Zborova**, která proběhla dne **2. 7. 1917**.

Další vývoj ruských legií zkomplikovala v říjnu (podle v Rusku používaného juliánského kalendáře) 1917 **Velká říjnová socialistická revoluce**, v jejímž čele stanul **Vladimír Iljič Lenin**. Legionářské jednotky měly zákaz se vměšovat do vnitropolitických záležitostí Ruska, a proto pokračovaly v plnění dosavadních úkolů.

V březnu 1918 uzavřelo Rusko s Centrálními mocnostmi příměří prostřednictvím tzv. **Brest-litevském** míru. Jedním z jeho bodů bylo odzbrojení a internování čs. vojska. **Bolševická** vláda se také obávala početných zahraničních vojenských jednotek, které neměla pod kontrolou.

Z tohoto důvodu bylo rozhodnuto o evakuaci Československého armádního sboru po **Transsibiřské** magistrále na východ do **Vladivostoku**. Spory s bolševickou vládou se stále stupňovaly a bylo jen otázkou času, kdy skončí příměří. Stalo se tak v květnu 1918 v rámci tzv. **Čeljabinského** incidentu.

Učitelé využijí video **Československé legie v Rusku 1914–1920**, čas 5:28–6:45, 9:06–9:35

3 Přečtěte si text a zodpovězte otázky:

„Všechny sověty jsou povinny a plně odpovědný za to, že Čechoslováci budou ihned odzbrojeni. Každý Čechoslovák, který bude přistižen na železnici ozbrojený, budiž zastřelen na místě. Každý ešalon, v němž se ukáže být jen jeden ozbrojenec, budiž vyveden z vagónů a zavřen do zajateckého tábora.“

Kdo by mohl být autorem textu? Dá se o autorovi něco vyčíst z textu samotného?

Autorem textu je nejspíše nějaký úředník, popř. politik bolševické strany, který v podstatě vydává oficiální vládní nařízení o zacházení s československými legionáři, kteří se odmítnou nechat odzbrojit.

Co víš o tzv. Čeljabinském incidentu? Popiš vztah mezi Čeljabinským incidentem a textovou ukázkou.

Čeljabinský incident se odehrál ve městě Čeljabinsk, kde legionáři čekali na přesun k Vladivostoku. Z projíždějícího vlaku se zajatci byl vyhozen kus kovu, který zranil jednoho z legionářů. To rozpoutalo hon za potrestáním viníků, ale také následný střet s bolševickou armádou.

Co následovalo po Čeljabinském incidentu?

Místní sovět zatkl účastníky incidentu, včetně několika velitelů československých jednotek. Legionáři pak obsadili město. Vojsko bolševiků mělo za úkol odzbrojit Čechoslováky a posléze je zatknout. Mír mezi bolševiky a československými legionáři skončil.

Mýty o československých legionářích

1 Přečtěte si text o zmizelém ruském pokladu, u každého z výroků pak rozhodněte, zda se jedná o PRAVDU / LEŽ:

„V průběhu bouří po Říjnové revoluci měla v plánu Prozatímní vláda carský zlatý poklad přemístit z Kazaně po transsibiřské magistrále do Vladivostoku. Po dlouhé cestě se ztratila velká část pokladu. Hodnota celého pokladu byla odhadnuta na 1.100.000.000 rublů.“

- A Velká část carského pokladu shořela. Při velkém požáru u města Charbin plameny sežehly osm vagónů se zlatem. PRAVDA / LEŽ
- B Ze zmizení velké části carského pokladu byli obviněni českoslovenští legionáři, kteří se podíleli na jeho převozu jako doprovod. Ztracené zlato se stalo základem pro československou Legiobanku. PRAVDA / LEŽ
- C Carský poklad z velké části rozebrali sami bolševici. PRAVDA / LEŽ
- D Část carského pokladu si vzali i Američané, Japonci, Britové a dalších země Dohody. PRAVDA / LEŽ
- E Českoslovenští legionáři byli neprávem obviněni z krádeže. Všechno, co českoslovenští vojáci převzali, také poctivě předali. PRAVDA / LEŽ

2 Prohlédněte si obě fotografie a vypracujte níže uvedené úkoly:

Jak se jmenuje voják na fotografiích?

Generál Jan Syrový

V roce 1917 byl raněn. Před vypuknutím které bitvy to bylo?

Zúčastnil se bitvy u Zborova.

Podle kterého známého českého vojevůdce mohl dostat voják a přezdívku a proč?

Jana Žižky z Trocnova. Janu Syrovému se přezdívalo „Žižka od Zborova“, protože v bitvě přišel o oko.

V čem legenda lže?

Syrový opravdu přišel o oko, ale ještě před začátkem bitvy.

3 Přečtěte si text a zodpovězte otázky:

„Rusů nebylo více, jak jeden prapor proti třem našim, řeknu upřímně, že kdybychom chtěli bojovat, nemohl nikdy 28. pěší pluk padnout do zajetí“.

„Výsledek vyšetřování vojenského soudu s 28. pěším plukem, který s konečnou platností zbavil pluk všech obvinění, přirozeně přinesl velké dilema vrchnímu velení, protože v této chvíli již bylo jasné, že jednotka byla rozpuštěna bez pádné příčiny“.

Existuje několik pohledů na „Osmadvacátníky“, znáte některý z nich?

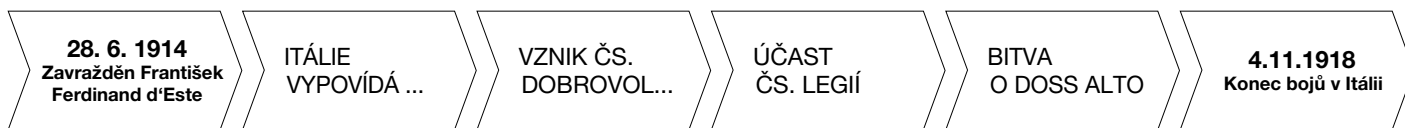
Osmadvacátníci byli bráni jako dezertéři, na které není spolehnutí. Osmadvacátníci se vzdali schválně.

Jaký dopad mohl mít tento případ na československé legionáře?

Rakousko a Německo využily událost k jejich prezentování jako neschopných zrádců. Exilová vláda incident použila ke glorifikaci legií. Osmadvacátníky prohlašovala za hrdiny.

Československé legie v Itálii

1 Doplňte do časové osy události v chronologické posloupnosti:

2 Doplňte do textu vhodné výrazy:

Itálie byla spolu s Německem a Rakousko-Uherskem součástí **Trojspolku**, ale již v roce 1914 vyhlásila vůči propukajícím konfliktům **neutralitu**. Italský postoj k válce se zásadně změnil roku **1915**, kdy se stala součástí Trojdhody. Povědomí o čs. národním odboji mezi italské elity rozšířil především **Milan Rastislav Štefánik**.

Italská vláda roku 1916 odsouhlasila vznik samostatných čs. zajateckých táborů, což byl základní krok k vytvoření **čs. legií** v Itálii. Počátkem roku 1917 tak v Itálii vznikl Český dobrovolnický sbor, který začal spolu s náborem dobrovolníků vydávat vlastní časopis **V Boj!** Čs. dobrovolníci se na italské frontě nejvíce prosadili v roli rozvědčků, jejichž úkolem bylo **vyzvídat informace o nepříteli**.

Čs. legie se v Itálii zapojily do několika střetů, z nichž mezi nejznámější patří bitva na řece **Piavě**. Italské legie bohužel drží

smutné prvenství v počtu vojáků, které po dopadení **popravily** rakousko-uherské jednotky.

3 Prohlédněte si obrázky a vypracujte úkoly:

Jak obě malby souvisejí s bojem čs. legií na italské frontě?

Boje čs. legií na italské frontě probíhaly především v severní části Itálie, tzn. v kopcovitém a horském terénu, který obě malby názorně představují.

Jaký byl význam čs. rozvědčků v takovémto prostředí? Proč?

Čs. rozvědčící se velmi osvědčili na všech frontách, protože byli schopni získávat důležité informace o pozicích a přesunech nepřátelských jednotek. Jejich výhodou mohl být i fakt, že před nástupem k legiím sloužili v rakousko-uherské armádě a byli lépe obeznámeni s taktikou nepřítele.

Jaké jsou výhody a nevýhody boje v krajině, která je vymalována na obrázcích.

Výhodou je dobrý výhled, tzn. i lepší zaměřování pro dělostřelectvo apod. Nevýhodou je obtížný terén a výkyvy počasí. V takovémto terénu se nutně muselo počítat s vysokými ztrátami na životech při jakémkoliv útoku, protože se zpravidla útočilo do kopce proti dobře krytému nepříteli.

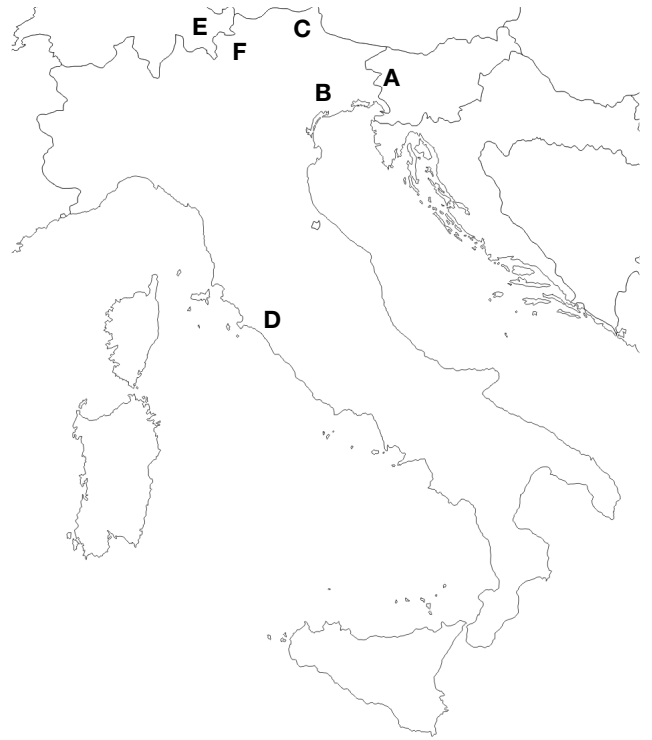

Proč si myslíte, že si tolik legionářů psalo deník, popř. se věnovalo kresbě?

Každý člověk potřebuje určitým způsobem odpočívat, hledat klid, vyrovnat se s prožitou hrůzou. K tomu psaní deníků, malování apod. sloužilo velmi dobře.

4 Zakreslete do mapy uvedená místa:

- A BITVA U CAPORETTA
- B BITVA NA ŘECE PIAVĚ
- C BITVA O DOSS ALTO
- D ŘÍM
- E TYROLSKO
- F TRIDENTSKO

5 Přečtěte si text a zodpovězte otázky:

„Noc prvých červencových dnů je ve znamení bitvy, která dozrává na Piavě. Bůh války má zkrvácené ruce a tvrdý, nelidský úsměv. Žhavé je srdce bitvy. Rovina benátská je podobna gigantickým otevřeným ústům, která řvou. Rakety jako hvězdy mléčným světlem ozařují povodí a rychlé pohyby živé, ozbrojené hmoty na dnech zákopů, úkrytů a kaveren. Vojáci jimi probíhají jako temný mrak, chvílemi se v útočném boji ženou jako tekoucí rtuť, z níž vyšlehují blesky pušek a mitrajéz.

Čas je naplněn smrtí člověka, zvířete a válečné hmoty. Černé pruhy ostnatých drátů, nekonečné řady kúlů, které lidé nazývají hranicemi, podléhají jako člověk. V drátěných překážkách umírají útočící jako na kříži. Výbuchy šrapnelů obnažují hlínu a kamení, rozstříkují pískové pytle předních krytů, z nichž vystupují zbylí živí lidé. Hluboké nálevkovité jámy od min se stávají kryty poziciho boje.“

Kdo by mohl být autorem textu? Jaká je autorova vazba na popisované události? Dá se o autorovi něco vyčíst z textu samotného?

Autorem textu by mohl být legionář nebo voják účastníci se pozicih bojů v 1. sv. válce. Autorem však může být i spisovatel, který na základě cizího vyprávění popisuje hrůzy války. To znamená, že autorův vztah k popisovaným událostem může být silně motivován vlastní zkušeností, popř. touhou po vytvoření zajímavého literárního díla.

Kterou bitvu text popisuje? Co se o bitvě dozvídáme?

Text popisuje bitvu na řece Piavě. Dozvídáme se hodně o hrůzách, které bitvu provázely.

Jaký byl úděl sanitáků, doktorů a sester, kteří pečovali o raněné. Jak mohl vypadat jejich každodenní život v blízkosti fronty?

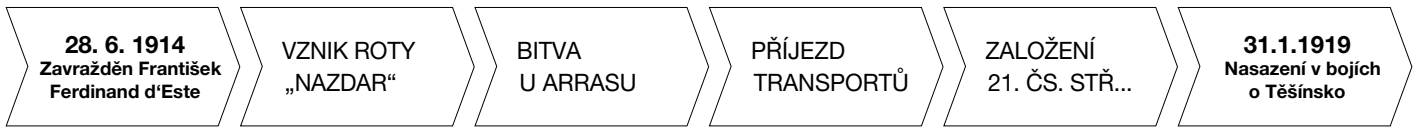
Život zmiňovaných profesí nebyl vůbec lehký. Museli operovat ve strašlivých podmínkách. Často museli provádět amputace, bojovat s různými epidemiemi způsobenými špatnou hygienou na frontě.

6 Na základě textu prodiskutujte (ne)oprávněnost jednání rakousko-uherské armády:

Českoslovenští legionáři byli na všech frontách rekrutováni několika způsoby. V Rusku žila početná česká menšina, tito krajané byli ruskými státními příslušníky. Pak šlo o krajané, kteří v cizině pobývali kvůli obživě či studiu. Z největší části se však jednalo o Čechy a Slováky nasazené v rakousko-uherské armádě, kteří přešli na stranu nepřítele v průběhu bojů, popř. po zjetí. Z tohoto důvodu je hodnocení (ne)oprávněnosti poprav velmi složité. V čase války je zběh i dezertér považován za vlastizrádce. Trestem za vlastizrádu je smrt. Češi a Slováci, kteří přeběhli k nepříteli, tak v podstatě spáchali zločin vlastizrady, a proto byli odsouzeni k trestu smrti. Poprava legionářů, kteří nebyli rakouskými státními příslušníky by však měla být považována za neoprávněnou. Pokud po zadržení legionářů nedošlo k žádnému soudu, jednání apod., tak by se opravdu jednalo o justiční vraždu.

Československé legie ve Francii

1 Doplňte do časové osy události v chronologické posloupnosti:

2 Doplňte do textu vhodné výrazy:

Čeští krajané se v předválečné Francii projevovali prostřednictvím spolků, z nichž nejvýznamnější byla tělovýchovná jednota **Sokol**. Ta se již v posledních předválečných dnech angažovala v **protirakouských** demonstracích, čímž si získala pozornost francouzského tisku.

Záslouhou Sokola a dalších spolků začala čs. spolupráce s francouzskou vládou krátce po vypuknutí války v roce **1914**. Zahraniční občané však nesměli vstoupit do fr. armády, a proto se čeští dobrovolníci přihlásili do mezinárodně uznávané **Cizinecké legie**, kde díky sokolským cvičením a pozdravu vznikl název – rota „**Nazdar**“.

Zmiňovaná rota se tak na jaře roku **1915** zapojila do bitvy u Arrasu, kde byla nasazena v první linii. Nejslavnějším z čs. vojáků bojujících ve Francii se však stal slovenský letec **Milan Rastislav Štefánik**, bez jehož kontaktů by nebylo možné

početní stav v průběhu let doplnili dobrovolníci ze srbské, ruské i **italské** fronty.

Učitelé využijí video **Československé legie 1914–1920**, čas 4:30–5:40, 5:59–6:52, 19:49–20:15

3 Prohlédněte si obrázky a vypracujte úkoly:

Popište smysl a souvislost mezi textovou a obrazovou částí obou plakátů.

V obou případech text burcuje. Jánošík spíše skrze víru v boží spravedlnost, které lze docílit bojem za dobrou věc, popř. proti zlu. Jezdec s praporem má připomenout vojenskou slávu husitů a ukázat, že čs. armáda ve Francii navazuje na husitskou tradici.

V čem spočívá podobnost obou plakátů?

Oba burčují do boje, oba se obrací k národním motivům.

Kdo je vyobrazen na obrázcích? Jedná se o postavy spíše české, nebo spíše slovenské?

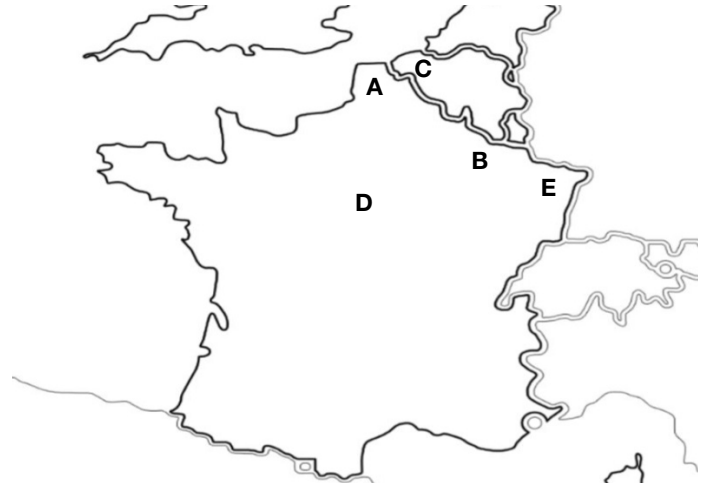
Na obrázcích můžeme spatřit narážky na národní symboliku a hrdiny Čechů i Slováků. Vlevo vidíme slovenského Jánošíka, vpravo jezdce s husitským praporem, který by klidně mohl evokovat také spojitost s blanickým rytířem.

Jaký cíl mají plakáty splnit? Jaké pocity mají u Čechů a Slováků probudit?

Mají probouzet národní hrdost, uvědomění a vlastenectví, víru ve vítězství a touhu po zapojení do boje.

4 Zakreslete do mapy uvedená místa:

- A BITVA U ARRASU
- B BITVA U VERDUNU
- C BITVA U YPRES
- D PAŘÍŽ
- E ALSASKO A LOTRINSKO

5 Přečtěte si text a zodpovězte otázky:

„Kamení, trámy, pytle s pískem, vše bylo zmitáno z místa na místo a ohnivě čáry po obloze jen syčely. Hořela zem, tráva i kamení a smrdutý kouř se válel po zemi. Peklo! Učiněné peklo! Trhavé povely byly přerušovány nářkem těch, kteří se opozdili jen několik vteřin a neskočili do podzemního krytu.

...Hustým čpavým dýmem proběhlo ještě několik opozdilců a po zemi se připlazilo několik raněných. Země se chvěje pod ohromnými výbuchy granátů a jen sténá a hučí.

...V děrách namačkání tiše připravení čekali vojáci v jedné ruce připravený ruční granát a v druhé věrnou družku, pušku.“

Kdo mohl být autorem takového textu? Jaká je autorův vztah k popisovaným událostem?

Autorem textu by mohl být legionář nebo voják účastníci se pozicičních bojů v 1. sv. válce. Autorem však může být i spisovatel, který na základě cizího vyprávění popisuje hrůzy války. To znamená, že autorův vztah k popisovaným událostem může být silně motivován vlastní zkušeností, popř. touhou po vytvoření zajímavého literárního díla.

Jaký vliv mohly mít výše popsané události na psychiku a zdraví vojáků?

Popisované události měly na obě kategorie negativní vliv, zranění utrpěná na těle i na duši. Jediným pozitivem mohla být silná přátelská pouta mezi vojáky, kteří spolu prošli popisovaným peklem.

Jak podle vás vypadal každodenní život na frontě?

Každodenní život byl provázen rutinními činnostmi, mezi které patřila údržba materiálu, zákopů, doplňování zásob, cvičení apod. Byl to život v nehygienických podmínkách, plný neustálého nebezpečí útoku.

6 Prohlédněte si oba obrázky a vysvětlete, co zobrazují a v čem spočívá jejich podobnost / odlišnost:

První obrázek znázorňuje polního chirurga, který však v bílé zástěře připomíná spíše řezníka na jatkách. Druhý obrázek představuje krajinu v těsné blízkosti bojových linií. Příroda je zde zpusťována chemickými zbraněmi, dělostřelbou a dalšími útoky obou armád, čímž symbolicky dokazuje, že trpí spolu s vojáky, kteří zde bojují. Podobnost obou obrázků spočívá v utrpení, které je zde vyobrazeno nepřímě. Krajina i doktor jsou svědkem nikdy nekončícího násilí, bolesti a smrti, která se na nich výrazně podepisuje. Odlišnost spočívá v základním faktu, že na prvním obrázku vidíme člověka, na druhém přírodu.